

HÖGSKOLAN
DALARNA

BORLÄNGE

Integrerat föräldraskapsstöd i SFI-verksamheten

Fatumo Osman, Högskolan Dalarna

Eva Randell, Uppsala universitet

Olivia Örtlund, Högskolan Dalarna

Rapport inom ramen för socialtjänstforskningsfonden, Socialtjänstens
utvecklingscentrum Dalarna, SUD

Högskolan Dalarna

791 88 Falun

Sweden

Tel 023-77 80 00

www.du.se

Högskolan Dalarna, arbetsrapport nr 1, 2024

ISBN 978-91-88679-69-7

ISSN 1653-9362

© Författarna

Innehållsförteckning

Sammanfattning

Förord

1. BAKGRUND	1
1.1. Inledning	1
1.2. Bakgrund.....	1
1.2.1. Föräldraskapsstöd i Borlänge kommun.....	3
1.3. Syfte	4
1.3.1. Frågeställning	4
2. METOD	4
2.1. SFI som arena	4
2.2. ICDP-programmet.....	5
2.3. Genomförande.....	6
2.3.1. Utbildning till ICDP-vägledare	6
2.3.2. Genomförande av ICDP till SFI-elever.....	6
2.4. DATAINSAMLING	7
2.4.1. Enkätundersökning.....	7
2.4.2. Intervju	8
2.4.3. Observation	8
2.5. DATAANALYS	9
3. RESULTAT	10
3.1. Bakgrundsdata på deltagare (svar från enkäten).....	10
3.2. Effekten av ICDP på SFI-elevernas känsla av social inkludering, föräldrakompetens och familjenöjdhet	11
3.2.1. Tillfredsställelse med ICDP-kursen	13
3.3. Möjligheten att implementera ICDP-programmet på SFI	15
3.3.1. Genomförandet av ICDP i klassrum	15
3.3.2. Acceptans av ICDP-programmet	16
3.3.3. Utmaningar och reflektioner	16
3.4. ICDP-programmets påverkan på lärare och elever	18
3.4.1. SFI-elevers upplevelse av ICDP	18

.....	18
3.4.2. Lärarnas upplevelser av ICDP.....	23
4. SAMMANFATTANDE DISKUSSION OCH REKOMMENDATIONER.....	28
4.1. Rekommendationer.....	30
Referenser	

Sammanfattning

Nyanlända föräldrar kommer med kompetenser, resurser och med förmåga att ta hand om sig själva och sin familj. Det finns dock utmaningar för en del nyanlända föräldrar med att navigera i det nya landet t ex. när det gäller föräldraskap. Den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd framhåller vikten av att erbjuda ett evidensbaserat föräldraskapsstöd för flera arenor i syfte att nå ut till alla föräldrar, särskilt nyanlända föräldrar. En arena som inte tidigare har provats för föräldraskapsstöd är svenska för invandrare (SFI-) verksamheten. I detta projekt har vi undersökt genomförbarheten och utfallet av ett integrerat föräldraskapsstöd i SFI-undervisning enligt programmet International Child Development Program (ICDP).

ICD-programmet är utformat utifrån tre dialoger och åtta samspelsteman som återspeglar artiklarna i FN:s konvention om barnets rättigheter. Vid projektets start var det Komvux och ASTAR som bedrev SFI-undervisningen och det är dessa två arenor som vi har följt när de implementerade ICDP på SFI-verksamheten. Följdforskningen innebär att man tillsammans med projektledare och rektorer gör de anpassningar som behövs under genomförandet.

I projektet utbildades tio SFI lärare och studiehandedare till ICDP-vägledare. Inom Komvux användes tre till fem tolkar för att möjliggöra ett genomförande på deltagarnas modersmål. I gruppen vid ASTAR genomfördes träffarna på svenska. Resultatet av rapporten bygger på intervjuer med SFI-elever, lärare och studiehandedare, observationer vid genomförandet av ICDP i klasserna, checklista som SFI-lärare fyllde i om implementeringen samt enkätfrågor som fylldes i av SFI-elever både före och efter ICDP- kursen.

Resultatet visar att SFI-verksamheten är en arena där föräldraskapsstöd enligt ICDP-programmet kan implementeras för att tidigt stödja nyanlända grupper i deras föräldraskap och integration. Det är dock viktigt att politiker, chefer och medarbetare ser värdet av att genomföra det. Resultaten understryker vikten av att

det finns en koordinator som fungerar som en spindel i nätet och som underlättar för lärarna vid planering och genomförande av ICDP-kursen.

Enkätstudien till deltagarna på ICDP-kursen visade den sociala inkluderingen förbättrades efter ICDP-kursen. Tilliten till föräldraskapet ökade och deltagarna upplevde att de blev tryggare i sitt föräldraskap. Även samspelet mellan föräldrar och barn förbättrades. För SFI-lärare och studiehandledare innebar genomförande av föräldrakursen (ICDP) utveckling av personlig och professionell kompetens, ökad förståelse för elevers situation samt ett förbättrat samspel mellan dem och deras elever.

Nyckelord

Föräldraskap, Föräldraskapsstöd, integration, migration, nyanlända, SFI, socialinkludering.

Förord

Vi vill framföra ett stort tack till alla SFI-lärare, studiehandledare och elever som har medverkat i projektet och som har lagt många värdefulla timmar på att delta i intervjuer och svara på enkätfrågorna. Utan ert deltagande och tålamod hade denna studie inte kommit till stånd.

Ett särskild stort tack till Lena Johansson på Komvux, vars planering var en förutsättning för genomförandet av ICDP-programmet och denna studie skulle inte ha varit möjlig utan hennes engagemang. Tack också till rektorerna vid Komvux och ASTAR samt Borlänge kommun som stöttat projektet.

Ett stort tack till socialtjänstforskningsfonden, Socialtjänstens utvecklingscentrum Dalarna, SUD som har finansierat detta projekt.

1. BAKGRUND

1.1. Inledning

Den här rapporten bygger på resultatet från följeforskning i ett samarbetsprojekt mellan Högskolan Dalarna och Bildningssektorn i Borlänge kommun, finansierad av Socialtjänstens Utvecklingscentrum Dalarna (SUD). Projektet syftade till att undersöka genomförbarheten och effekten av ett integrerat föräldraskapsstöd i Svenska För Invandrare-undervisning (SFI). I det kommande kapitlet kommer en bakgrund ges till projektet för att förklara varför det finns ett behov av att testa genomförbarheten att leverera föräldraskapsstöd på SFI.

1.2. Bakgrund

Enligt den *nationella strategin för ett stärkt föräldraskap* definieras föräldraskapsstöd som olika aktiviteter, insatser och initiativ som riktar sig till föräldrar med barn i åldern 0–18 år. Målet är att förbättra föräldrarnas föräldraförmåga genom att tillhandahålla dem med kunskap om barnets rättigheter, hälsa och utveckling. Dessutom syftar föräldraskapsstödet till att stärka relationen mellan föräldrar och barn, föräldrarnas relationer till varandra och deras sociala nätverk. Regeringen framhåller även i sin *nationella strategi för ett stärkt föräldraskapsstöd* vikten av att erbjuda ett evidensbaserat föräldraskapsstöd i flera arenor och nå ut till alla föräldrar, särskilt nyanlända föräldrar (Socialdepartementet, 2018). Föräldraskapsstöd är också ett sätt att implementera Förenta Nationens barnkonvention, då FN:s barnkonvention blev svensk lag i januari 2020 (Barnombudsmannen, 2020).

Under de senaste decennierna, har Sverige tagit emot det högsta antalet asylsökande per miljon invånare i Europa. Samtidigt visar studier att familjer som migrerat har sämre hälsa och sämre socioekonomiska villkor jämfört med infödda svenskar (Babatunde-Sowole et al., 2020; Bhugra, 2004; Bowie et al., 2017; Chen, Hall, et al., 2017; Chen, Ling, et al., 2017). Välfärdsproblem uppträder ofta tillsammans och i Sverige är ekonomiska problem i kombination med ohälsa, arbetslöshet och trångboddhet de vanligaste problemen. Ungefär var fjärde vuxen uppger att de har två eller fler samtidigt förekommande välfärdsproblem. Under de senaste tio åren har dock den långvariga fattigdomen generellt minskat förutom när det gäller nyanlända och ensamboende (Socialstyrelsen, 2010).

Nyanlända föräldrar kommer med kompetenser, resurser och med förmåga att ta hand om sig själva och sin familj. Men de är också extra utsatta i den nya kontexten som en effekt av migrationen. Att hitta sin föräldraidentitet i ett nytt samhälle utan att kunna språket, förstå

de kulturella koderna eller hur samhället fungerar, är inte heller lätt (Baghdasaryan et al., 2021; Bowie et al., 2017; Osman et al., 2016; Pérez-Aronsson et al., 2019; Renzaho et al., 2011). En av de främsta skyddsfaktorerna för alla barn, men särskilt de som lever i utsatta situationer, är att vuxna i deras närhet gör vad de kan för att bidra med värme, tålmod och omsorg i vardagen (Khaleque & Rohner, 2012; Stewart-Brown, 2008; Stewart-Brown & Schrader-Mcmillan, 2011). Föräldrarnas välmående samt deras kunskaper om barnets behov, utveckling, hälsa och rättigheter har stor betydelse för barnets utveckling, sociala kompetens och såväl psykiska som fysiska hälsa (Costigan & Koryzma, 2011; Khaleque & Rohner, 2012).

Tidigare studier rapporterar en utbredd rädsla bland nyanlända grupper för att Socialtjänsten skulle omhänderta barnen (Baghdasaryan et al., 2021; Bowie et al., 2017; Osman et al., 2016; Pérez-Aronsson et al., 2019; Renzaho et al., 2011). Behovet av att erbjuda föräldrastödsinsatser till nyanlända föräldrar på olika arenor är därmed stort och prioriteras i regeringens nationella strategi för ett stärkt föräldraskapsstöd (Regeringskansliet, 2018). Föräldraskapsstödet ska ge kontakt och gemenskap, men också kunskap och stöd för att familjer med migrationserfarenheter ska kunna stärka och kulturanpassa sin föräldraroll i det nya landet samt integreras i det nya samhället. Trots det omfattande behovet saknar ofta kommunens socialtjänst strategier i att nå ut till alla nyanlända föräldrar. Socialtjänstens som arena kan också vara en stigmatiserad arena som föräldrarna kan koppla till utredningar och omhändertagande av barn såsom våra tidigare studier visar. I Borlänge kommun finns föräldraskapsstöd inom vissa delar av följande verksamheter: för- grund- och gymnasieskola, Individ och familjeomsorg och mottagningsenheten. En ny arena som håller på att utforskas är vuxenutbildningen, särskilt gällande SFI-undervisning. Genom att integrera föräldraskapsstöd i SFI-undervisning kommer fler nyanlända som har svag ställning på arbetsmarknaden, att kunna få det stöd de behöver för att stötta sina barns och ungas utveckling.

Regeringen har nyligen gett ett uppdrag att utveckla ett nationellt hälsoprogram riktat mot barn och ungdomar upp till 20 års ålder till fem myndigheter - Socialstyrelsen, Myndigheten för Familjerätt och Föräldraskapsstöd (MFoF), Folkhälsomyndigheten, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering samt Statens skolverk. Målet med detta nationella hälsoprogram är att etablera en mer samordnad, regelbunden och jämlik hälsouppföljning för barn och ungdomar i hela landet. Dessutom är syftet att skapa bättre förutsättningar för dem som behöver extra stöd och med snabbare tillgång till dessa resurser (MFoF, 2023). Regeringen, genom MFoF, genomför en

omfattande satsning genom att tillhandahålla statsbidrag till kommuner som investerar i att främja en ökad och jämlik tillgång till föräldraskapsstöd i hela landet. Detta görs också med avsikt att bidra till att förebygga kriminalitet bland barn och ungdomar (Socialdepartementet, 2023).

1.2.1. Föräldraskapsstöd i Borlänge kommun

Föräldraskapsstöd brukar vanligtvis indelas i tre olika nivåer: universellt stöd som ges till alla föräldrar inom ramen för barnhälsovården, förskola, skola och civilsamhället. Selektivt stöd ges till riskgrupper och indikerat stöd ges till barn med uttalad problem (Socialdepartementet, 2018).

I Borlänge kommun erbjuds alla dessa tre nivåer i olika arenor. Individ och familjeomsorgen erbjuder bland annat både selektivt och indikerat stöd, ett så kallat riktat stöd. Ett exempel av föräldrastöd som erbjuds till föräldrar med migrationserfarenheter är Connect programmet och samhällsinformation (Ladnaan interventionen). Kommunen erbjuder det universella stödet genom familjecentralen, förskola, skola och tidigare mottagningsenheten (Hämberg, 2020).

Borlänge kommun har under 2020 gjort en kartläggning om kommunens strategi för föräldraskapsstöd i ett led att implementera nationella strategier om föräldraskapsstöd (Hämberg, 2020). SFI-verksamheten har identifierats som en viktig arena att implementera föräldraskapsstöd för nyanlända föräldrar i ett förebyggande syfte men också för att underlätta integrationsprocessen. Utifrån Borlänge kommunens kartläggning har föräldraskapsstödsprogrammet ICDP (International Child Development Program) och som det heter i Sverige, ”Vägledande Samspel” valts att implementeras i SFI-verksamheten. ICDP är ett relationsorienterat och empatibaserat program som används som hälsofrämjande och förebyggande arbete. Programmet har använts i cirka 35 länder och har implementerats av Världshälsoorganisation, Rädda Barnen och UNICEF. Trots den utbredda användningen av ICDP finns det liten evidens av programmets effekt. De få studier som finns visar positivt utfall för ICDP-programmet. Till exempel så visade tidigare forskning att föräldrar som deltog ICDP var mer positiva, kände sig mindre ensamma efter utbildningen än innan samt att de blev mer lyhörda för deras barns olika uttryck jämfört med föräldrar som inte deltog. Föräldrar som deltog ICDP skattade färre svårigheter hos sina barn än kontrollgruppen, samt att barnen ägnade mindre tid åt TV-tittande och datorspel. Effekterna avtog dock efter en tid. Forskarnas slutsats är att återträffar efter programmet är av vikt om effekterna ska kunna

upprätthållas under lång tid (Sherr et al., 2011; Skar et al., 2015). När ICDP har genomförts på skolan dvs. lärarnas förhållningssätt och lyhörddhet till eleverna visade programmet att ICDP förbättrar skolresultatet för eleverna vars lärare har genomgått ICDP jämfört med lärare som inte har gjort det (Berggren et al., 2021).

För att förverkliga regeringens mål om att främja hälsa och jämlik tillgång till föräldraskapsstöd i hela landet, samtidigt som man förebygger kriminalitet bland barn och ungdomar genom stärkt föräldraskapsstöd, är det av stor vikt att erbjuda föräldraskapsstöd i olika arenor. En sådan arena som inte är förenat med stigma bland de nyanlända och där fler nyanlända kan nås är SFI verksamheter. Flera studier rapporterar en utbredd rädsla bland nyanlända grupper för att socialtjänsten skulle omhänderta barnen (Baghdasaryan et al., 2021; Degni et al., 2006; Nilsson et al., 2012; Osman et al., 2016). Därför är behovet av att erbjuda föräldrastödsinsatser till nyanlända föräldrar på en neutral arena som SFI utgör viktigt att testa (Regeringskansliet, 2018).

1.3. Syfte

Syftet med detta projekt är att undersöka genomförbarheten och utfallet av ett integrerat föräldraskapsstöd International Child Development Program (ICDP) i SFI-undervisning.

1.3.1. Frågeställning

1. Hur har ICDP-programmet implementerats på SFI?
2. Vad är det som har fungerat respektive inte fungerat i implementeringen?
3. Hur har programmet påverkat deltagarnas känsla av social inkludering i samhället och föräldraskapet?
4. Hur uppfattades ICDP programmet av SFI-deltagarna och lärare?

2. METOD

2.1. SFI som arena

Vid projektets start hade Borlänge kommun ansvaret för SFI-undervisningen inom vuxenutbildningen på både Komvux och ASTAR. Idag bedrivs all SFI-undervisning på Komvux. Elever som deltar i SFI-undervisningen placeras i olika studievägar baserat på deras tidigare skolbakgrund. Det finns tre studievägar med olika krav och nivåer för att möta

elevernas individuella behov. Studieväg 1 består av fyra vägar (A-D) och är avsett för elever som har 0-6 års tidigare skolbakgrund. Studieväg 2 omfattar tre vägar (B-D) och riktar sig till elever som har mellan 7-12 års tidigare skolbakgrund. Studieväg 3, med snabbare studietakt består av två vägar (C och D) och riktar sig till elever som har påbörjat eller avslutat universitet i sitt hemland.

2.2. ICDP-programmet

ICDP är utvecklat av professorerna Hundeide och Rye vid Specialpedagogiska institutet vid Oslo universitet i Norge. ICDP är hälsofrämjande och förebyggande och riktar sig till hela populationen, dock har den anpassats till olika kontexter och kulturer. Syftet med ICDP är att stärka föräldrars samspel med sina barn genom att utveckla föräldrarnas reflekterande förmåga. Genom att stödja och vägleda föräldrar förebyggs psykisk ohälsa hos barnet (Hundeide & Armstrong, 2011). ICDP-programmet bygger på teorier om modern spädbarnspsykologi, anknytningsteori, affektpsykologi, objektrelationsteori och förmedlad inläring. Programmet är utformat utifrån tre dialoger kring barnet, den känslomässiga emotionella dialogen, den meningsskapande och utvidgande dialogen samt den reglerande och gränssättande dialogen. Dialogerna återspeglar i Barnkonventionen om barnets rättigheter. Inom de tre dialogerna finns det åtta samspelsteman för att omsorgsgivaren genom dem ska bli medveten om det positiva i samspelet med barnet (se tabell 1).

Tabell 1: De tre dialoger och åtta samspelsteman i ICDP

Dialogen	Samspelsteman
<i>Känslomässiga emotionella dialogen</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Visa positiva känslor – Omsorgsgivaren ska visa att den tycker om barnet. 2. Se och följ barnets initiativ – Omsorgsgivaren ska visa följsamhet med barnet. 3. Intim dialog och turtagning – Omsorgsgivaren ska ha god dialog med barnet. 4. Bekräftelse och erkännande – Omsorgsgivaren ska förmedla en känsla av betydelse och kompetens till barnet.
<i>Meningsskapande och utvidgande dialogen</i>	<ol style="list-style-type: none"> 5. Gemensam uppmärksamhet och fokusering - Omsorgsgivaren hjälper barnet att koncentrera sin uppmärksamhet så att båda tar del av det som händer, ("Se här!"). 6. Ge innebörd till barnets upplevelse av omvärlden - Omsorgsgivaren beskriver det som

	de upplever tillsammans med engagemang och entusiasm, ("Vad är det här?"). 7. Utvidga och förklara för barnet vad båda upplever tillsammans, ("Hur och varför").
<i>Reglerande och gränssättande dialogen</i>	8. A. Reglering och planerat stöd. 8. B. Anpassat stöd. 8. C. Reglering med hjälp av tillrättalagda rutiner. 8. D. Positiv gränssättning.

2.3. Genomförande

Projektet integrerades naturligt i den ordinarie SFI-undervisningen och dess verkliga undervisningsmiljön. För att säkerställa framgången av projektet bildades en styrgrupp, där en projektkoordinator spelade en central roll. Projektkoordinatorn ansvarade för praktisk planeringen, inklusive samordning av tolk, möten med styrgruppen, planering av ICDP utbildning för lärare, samarbete med forskningsgruppen från Högskolan Dalarna samt fungerade som stödperson för lärare och studiehandledare före och under implementering av ICDP.

2.3.1. Utbildning till ICDP-vägledare

ICDP-utbildningen för lärare, studiehandledare och kurator pågick från februari 2022 till december 2022. Totalt deltog 10 lärare i utbildningen för att bli ICDP vägledare, varav åtta (kvinnor) från Vuxenutbildningen och två från ASTAR (en man och en kvinna). Lärarna hade både svenskt och annat ursprung. Utbildningen var uppdelad i två delar, basnivå som sträckte sig över fyra heldagar och vägledarnivå som omfattade sex dagar (fyra heldagar och två halvdagar). För att erhålla ICDP-certifiering dokumenterade vägledarna sina erfarenheter i en loggbok och vid avslutningen av utbildningen sammanfattade vägledarna sina reflektioner om implementeringen av ICDP i en rapport.

2.3.2. Genomförande av ICDP till SFI-elever

Implementeringen ägde rum mellan augusti 2022 och januari 2023. Totalt genomfördes implementeringen av ICDP-programmet i fyra klasser vid kommunal vuxenutbildningen och

en grupp vid ASTAR. Varje grupp leddes av två SFI-lärare och ibland en SFI-lärare och en studiehandledare (i fortsättningen benämnd som vägledare).

I den kommunala vuxenutbildningen bestod varje klass av 14 – 16 elever och vid varje tillfälle användes tre till fem tolkar. Studiehandledarna hade ibland dubbla roller som både vägledare och tolk. På ASTAR genomfördes ICDP på ett annorlunda sätt. Vägledarna valde elever som kunde tala svenska från två klasser, vilket innebar att ingen tolk användes.

ICDP-träffarna hölls en gång i veckan under åtta veckor och varje lektion varade i 3.5 timmar. Vägledarna använde en liknande struktur där de gick igenom programmets åtta samspelsteman vid varje tillfälle (se tabell 1). De använde sig av filmer, övningar och diskussioner. Däremot kunde filmerna eller andra material variera beroende på situationen, och vägledarna anpassade materialet efter sin egen grupp.

För att skapa en positiv psykosocial undervisningsmiljö inleddes varje lektion med andningsövningar och en reflektionsstund med lugn musik. Den fysiska undervisningsmiljön utformades i en halvcirkel för att främja en känsla av gemenskap. För att upprätthålla ordning och ge alla möjligheter att delta användes ett mjukisdjur som skickades runt som en talmarkör. En gemensam fika togs under rasttiden.

2.4. DATAINSAMLING

För att utvärdera genomförande av ICDP vid vuxenutbildningen i Borlänge gjordes datainsamling med stöd av enkätundersökning, intervjuer och observationer.

2.4.1. Enkätundersökning

Data samlades mellan augusti 2022 och mars 2023. SFI-elever tillfrågades att fylla i enkäter både innan och efter ICDP-kursen. De besvarade frågor om social inkludering, föräldrakompetens och familjenöjdhet.

Mätinstrumentet Social Inclusion Skalan (SIS) mäter deltagarnas upplevelser av integration. Instrumentet består av 22 frågor uppdelade i tre delskalor: social isolation, social relations och social acceptans.

Instrumentet Parent Sense of Competence (PSOC) mäter individens tilltro och tillfredsställelse i föräldraskapet och består av 16 frågor.

Familjenöjdhetsindex (FSS) mäter deltagarnas tillfredsställelse med människor som lever i samma hushåll och består av 10 frågor.

Efter ICDP-kursen besvarade även SFI-eleverna Client Satisfaction and Questionnaire (CSQ) vilket mätte deltagarnas åsikter om ICDP.

SFI-eleverna besvarade även sociodemografiska frågor såsom deras vistelselängd i Sverige och tid på SFI samt deras utbildningsbakgrund. Enkäten var översatt till fem språk: svenska, arabiska, dari, somaliska och tigrinja.

ICDP ledarna fyllde i en checklista om programtrohet (fidelity) för att få information om hur programmet levererades och om anpassning har gjorts.

2.4.2. Intervju

Fokusgruppsdiskussioner och intervjuer genomfördes med SFI-elever och vägledare efter att de avslutat ICDP-kursen. Sammanlagt hölls fyra fokusgruppsdiskussioner med SFI-elever vid vuxenutbildningen samt en med elever från ASTAR (totalt 41 deltagare). Deltagarna tillfrågades bland annat om sina upplevelser av att delta i ICDP-programmet som föräldrastödskurs, och vad det innebar för dem och deras barn.

Individuella intervjuer genomfördes med åtta av de tio vägledare som genomförde ICDP-programmet på SFI. Vägledarna tillfrågades bland annat om deras upplevelser och erfarenhet av att genomföra ICDP programmet, samt vilka hinder och underlättande faktorer som de stött på under implementeringen. Intervjuer genomfördes även med rektorer vid kommunens vuxenutbildning.

Samtliga fokusgruppsdiskussioner och intervjuer spelades in och transkriberades ordagrant.

2.4.3. Observation

För att följa hur implementeringen skedde gjordes observation av tre SFI-klasser vid olika träffar för att få en bild på om anpassningar gjordes och vilka andra aktiviteter vägledarna

använde sig för att underlätta genomförandet. Fältanteckningar skrevs under observationen och data samlades in gällande antal deltagare, kön, språk och antal tolk, hur miljön såg ut, vilka aktiviteter som gjordes samt interaktionen mellan SFI-elever och vägledare. Ingen observation gjordes på ASTAR då det inte fanns möjlighet att samordna med ansvarig lärare/studiehandledare.

2.5. DATAANALYS

Enkätsvaren från SFI-elever överfördes till statistikprogrammet SPSS där uni- och bivariata analyser genomfördes. För att analysera skillnaden mellan före- och eftermätningen av skalorna ovan användes t-test. Ett p-värde < 0.05 har ansetts som signifikant.

Innehållsanalys tillämpades för att analysera fokusgruppsdiskussionerna och intervjuerna (Elo & Kyngas, 2008).

3. RESULTAT

3.1. Bakgrundsdata på deltagare (svar från enkäten)

I tabell 1 presenteras sociodemografiska data för deltagare. Antalet deltagare i studiens första mätillfälle (innan ICDP kursen började) var 68 SFI-elever, varav 49 elever var från Vuxenutbildningen och 19 elever från ASTAR. Av de 68 SFI-eleverna, var två tredjedelar kvinnor (68%) och en tredjedel var män (32%). Majoriteten av deltagarna hade barn (93%). Deltagarna kom från 13 olika länder varav de flesta kom från Somalia (26%), Irak (21%), Syrien (13%) och Eritrea (12%). När det gäller antalet år som deltagarna har bott i Sverige, hade två tredjedelar av dem bott i 5 till 10 år (46%), medan 41% hade bott i Sverige i mindre än 5 år. De flesta av deltagarna hade gått på SFI i mindre än 1 år (40%). En liten andel av deltagarna hade universitetsutbildning (9%), medan 28% aldrig hade gått skola i hemlandet.

Tabell 1. Sociodemografisk data av deltagare (n = 68)

Variabler	n (%)
Deltagare	
Kvinna	46 (68)
Man	22 (32)
Ålder, medelvärde (SD)	40 (10.5)
Civilstånd	
Gift/sammanboende	55 (81)
Ogift	13 (19)
Antal år i Sverige	
>5 år	28 (41)
5-10 år	31 (46)
<10 år	7 (10)
Bortfall	2 (3)
Längd på SFI undervisning	
<1 år	27 (40)
1 år	17 (25)
1-2 år	7 (10)
>2år	15 (22)

Högsta utbildningsnivå	
Högskola/universitet	6 (9)
Gymnasium/yrkesutbildning	15 (22)
Grundskola	26 (38)
Aldrig gått skola	19 (28)
Bortfall	2 (3)
Har barn	
Ja	63 (93)
Nej	4 (6)
Bortfall	1 (1)
Relation till barnet	
Biologiska förälder	58 (85)
Ställföreträdande förälder	3 (5)
Bortfall	7 (10)

3.2. Effekten av ICDP på SFI-elevernas känsla av social inkludering, föräldrakompetens och familjenöjdhet

Efter avslutad ICDP-kurs svarade 45 SFI-elever på enkäten, varav 39 elever var från Vuxenutbildningen och sex elever från ASTAR Dock var det endast 27 elever som svarade både före och efter ICDP-kursen. Anledningen till att det var få elever som svarade på både tillfällena är att SFI utbildningen äger rum i en föränderlig kontext, där nya elever tillkommer och elever slutar i klassen av olika skäl. Därför kommer vi här att presentera effekten av ICDP på dessa 27 deltagare.

Social inkludering och att känna tillhörighet är avgörande för människors välmående men även för förmågan att integrera sig i samhället (Liamputtong et al., 2022). Social tillhörighet kännetecknas av starka sociala nätverk, gemenskap och acceptans i samhället. Resultaten visar att den sociala inkluderingen förbättrades efter ICDP-kursen (se tabell 2). Dock var detta resultat inte statistiskt signifikant, vilket innebär att vi inte med säkerhet kan säga att ICDP-kursen förbättrade deltagarnas sociala inkludering som helhet men den indikerade en viss förbättring. Däremot visade en subskala av social inkludering, kallad 'social acceptans', en

statistiskt signifikant förbättring efter ICDP-kursen. Detta innebär att deltagarna upplevde att de blev accepterade av sina familjer, vänner, grannar och att ingen såg ner på dem.

När det gäller föräldrakompetensen så visar resultaten att tilliten till sitt föräldraskap ökade bland deltagarna, även om vi inte kan bevisa det med statistisk signifikans. Å andra sidan indikerar resultaten att tillfredsställelse med föräldraskapet minskade. Detta är svårt att förklara men en möjlig hypotes är att när eleverna, dvs föräldrarna blev medvetna om brister i sitt föräldraskap, insåg de att det en förändring behövde ske. De kvalitativa intervjuerna visar också att deltagarna uttryckte en önskan om att fortsätta med ICDP-kursen, vilket kan förklara deras behov att fortsätta förbättra sitt föräldraskap. Vidare visar resultaten en positiv förändring med statistisk signifikans när det gäller familjenöjdheten. Deltagare var nöjda med hur familjen kommunicerar och spenderar tid tillsammans.

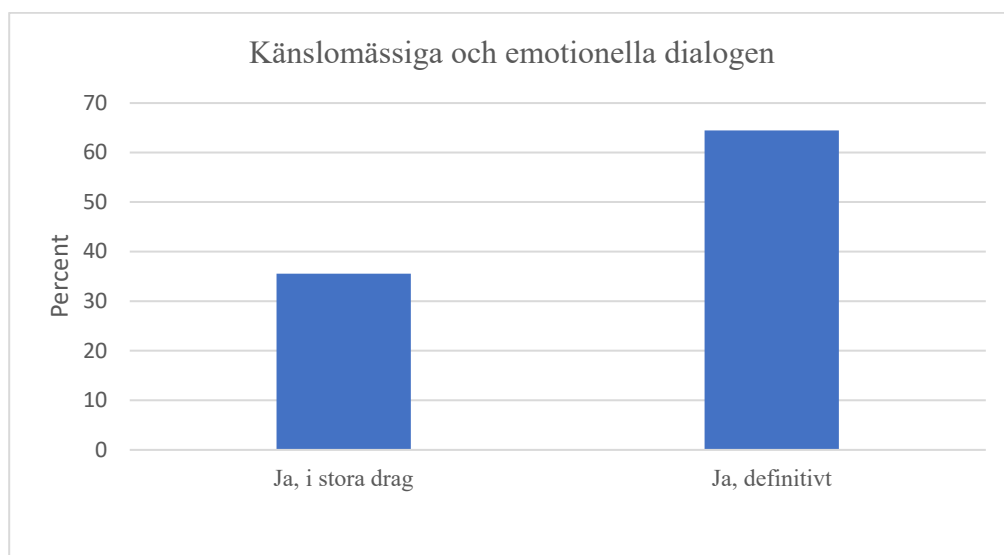
Tabell 2: Skillnad i före och efter interventionen ICDP gällande social inkludering, föräldrakompetens och familjenöjdhet (n=27)

Utfallsmått	Före intervention medelvärde (SD)	Efter intervention medelvärde (SD)	P-värde
Social inkludering total	56.30 (9.18)	59.13 (6.3)	0.16
Social isolering	13.26 (3.04)	14.04 (2.03)	0.15
Social relation	25.96 (3.94)	26.78 (3.62)	0.52
Social acceptans	16.69 (3.96)	18.38 (1.94)	0.02
Föräldrakompetens			
Tillfredsställelse med föräldraskapet	36.53 (7.92)	34.52 (10.49)	0.47
Tillit med föräldraskapet	36.38 (3.81)	37.22 (5.07)	0.52
Familjenöjdhet	42.76 (6.79)	45.28 (4.03)	0.04

*SD = standardavvikelse

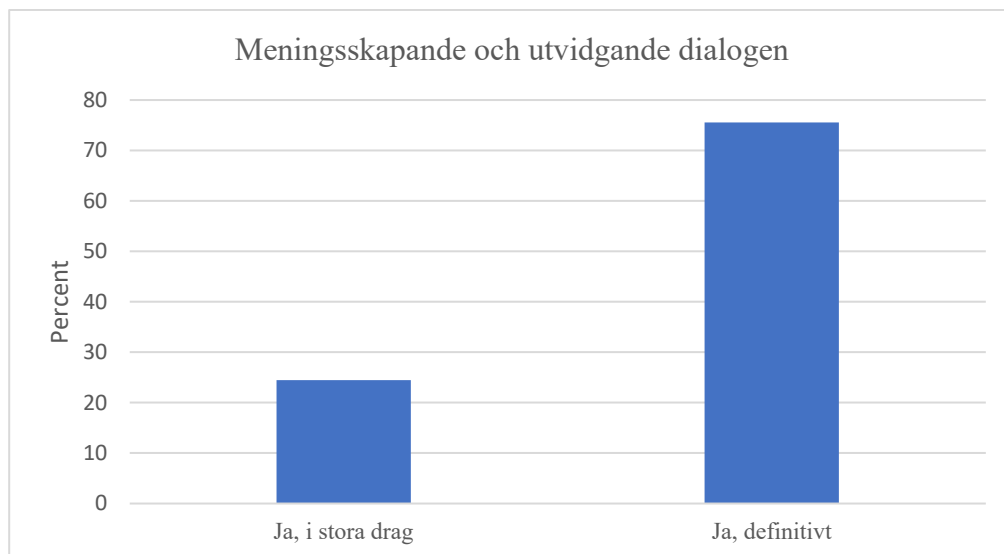
3.2.1. Tillfredsställelse med ICDP-kursen

Här presenteras de 45 SFI-elever som svarade på hur nöjda de var med ICDP-kursen och vilka förändringar de kunde observera hos sig själva, sina barn och sina familjer. Samtliga elever upplevde en positiv effekt av ICDP-kursen. Som vi tidigare nämnt består ICDP-programmet av tre dialoger och deltagarna svarade på frågor som rör de tre dialogerna: *Känslomässiga emotionella dialogen*, *Meningsskapande och utvidgande dialogen* och *Reglerande och gränssättande dialogen*. När det gäller den känslomässiga och emotionella dialogen svarade 64% av eleverna att de lärt sig om samspelet och dialogen mellan dem och deras barn och att de kunde uttrycka positiva känslor och vara lyhörda gentemot sina barn (se Figur 1).

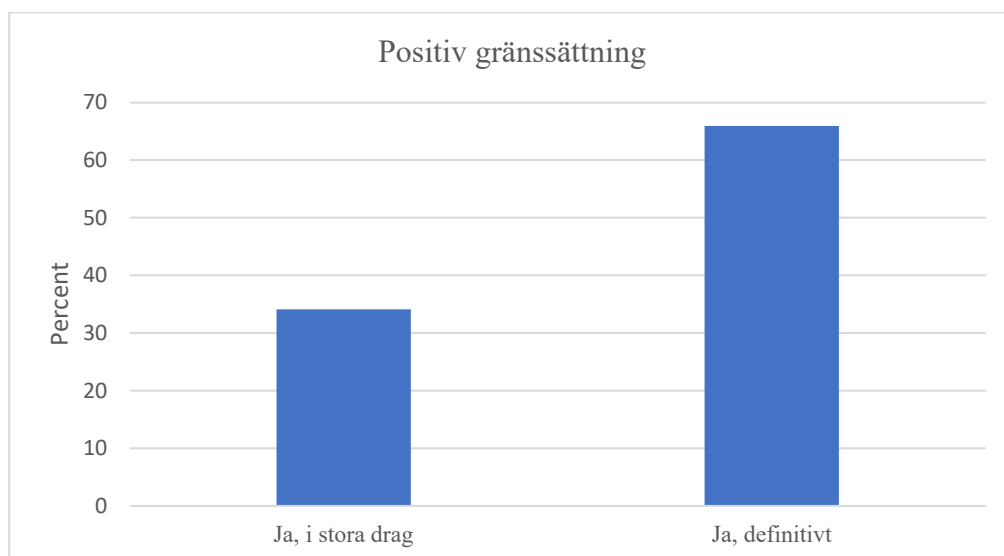
Figur 1: Känslomässiga och emotionella dialogen mellan föräldrar och barn

SFI-eleverna svarade att de fått ökad kunskap om hur de ska bekräfta sina barns behov men de kunde också förklara hur båda upplever det (se Figur 2)

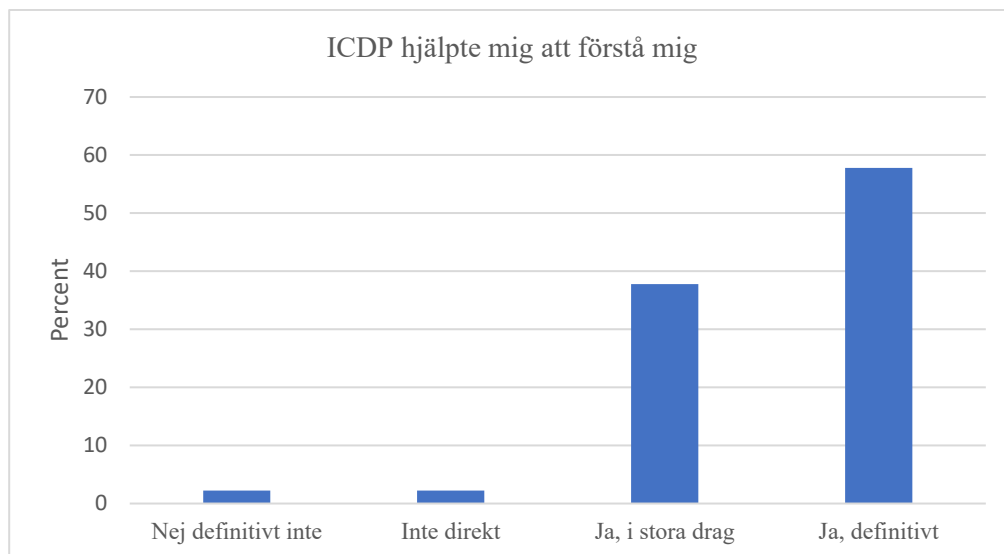
Figur 2: Meningsskapande dialogen mellan föräldrar och barn

SFI-elever rapporterade också att de lärt sig att sätta positiva gränssättningar, vilket är kopplad till den tredje dialogen: Reglerande och gränssättande dialogen (se Figur 3).

Figur 3: Reglerande och gränssättande dialogen mellan föräldrar och barn

SFI-elever upplevde även att ICDP hjälpte dem att förstå sig själva och sina barn, även om två deltagare rapporterade att ICDP inte hade bidragit till deras självinsikt (se Figur 4).

Figur 4: Självinsikt i föräldraskapet

Majoriteten av SFI-elever rapporterade att de kände sig säkra i sitt föräldraskap och kunde se att relationen med sina barn hade förbättrats positivt. Dock var det två deltagare som inte upplevde att ICDP hade förbättrat varken deras föräldraskap eller deras relation till sina barn.

3.3. Möjligheten att implementera ICDP-programmet på SFI

Alla vägledare upplevde sig vara motiverade att implementera ICDP- programmet på SFI. Dock var en del tveksamma i början om vad implementeringen av programmet skulle innebära och hur mycket tid de behövde lägga ned vid egen ICDP-utbildning samt vid genomförandet. Vägledarna upplevde att de fick stöd av sina chefer för att slutföra egen ICDP-utbildning, inläsning av material, rapportskrivning samt stöd i genomförandet. Det var till exempel vikarier som ordnades när vägledarna hade egen ICDP-utbildning.

3.3.1. Genomförandet av ICDP i klassrum

ICDP-träffarna hölls i SFI klassrum. Det var alltid två vägledare som höll i träffarna tillsammans. I vuxenutbildningen hade tolkar anlåtats för att kunna genomföra träffarna på deltagarnas modersmål eftersom SFI-deltagarna var på nivå A och B i svenska, dvs på grundläggande nivå. ICDP-träffarna för SFI-deltagarna vid ASTAR genomfördes på svenska, eftersom de var på nivå C och D i svenska, dvs redan hade basala kunskaper i svenska. I vissa grupper hade de mellan fyra och fem olika tolkar samtidigt (arabiska, dari, kumanji,

somaliska och tigrinja). Detta upplevdes ta mycket tid i anspråk eftersom meningarna upprepades på olika språk samt att det var svårt att hinna fördjupa sig i ämnet.

Studiehandledarna hade dubbla roller då de var vägledare men samtidigt även tolkar. Alla grupper utom en hade kört programmet under sammanhängande veckor.

Träffarna hade tydliga ramar gällande t ex möblering, namnskyltar med ICDP-logga, fikarast och utvärdering vid slutet. Träffarna hade också vissa rutiner såsom, rundor, "tal-apan" som markerade den person som fick tala, repetitioner, filmer, övningar, gruppdiskussioner och redovisning. Träffarna pågick i tre timmar och varje träff började med att vägledarna försökte skapa en lugn atmosfär och bidra till att ICDP-träffarna som hölls i SFI klassrum blev positiva tillfällen. En del vägledare började med att starta med gympa eller andra aktiviteter såsom musik för att komma igång. Vägledarna använde övningar hämtade från ICDP-materialet men skapade också egna övningar utifrån sin erfarenhetsbaserade kunskap. Vid varje träff fick eleverna en hemuppgift som diskuterades vid nästa tillfälle. Vid lektionsstart sammanfattades det som tagits upp under föregående träff och lärarna hade en genomgång av det som skulle diskuteras under den aktuella träffen. De sju principerna var grunden till vägledning. Det var viktigt att lyfta allas erfarenheter i gruppen och försöka komma så nära deltagarnas vardag som möjligt för att de skulle känna igen sig i olika situationer och beteenden. Vägledarna gav respons till elever och kopplade elevernas egna exempel till den aktuella teorin. Vid slutet av varje tillfälle hade de utvärdering och även möjlighet till självreflektion.

3.3.2. Acceptans av ICDP-programmet

Totalt genomfördes ICDP-programmet i fem grupper (fyra inom vuxenutbildning och en inom ASTAR) med 65 elever. Det var högt deltagande i ICDP-träffarna. Detta innebär att deltagande SFI-elever deltog i genomsnitt sex träffar. Det som framkom under fokusgruppsintervjuerna med SFI-deltagarna var att i början av implementeringen var SFI-eleverna något reserverade och skeptiska till deltagande i ICDP kursen. De uttryckte att de inte visste vad ICDP innebar och de var misstänksamma till varför de skulle delta i ICDP. Enligt SFI-eleverna minskade deras oro under utbildningens gång när de fick bättre förklaring samt förståelse för vad ICDP innebär.

3.3.3. Utmaningar och reflektioner

Det krävdes mycket av både personal och ledning på SFI för att implementera och genomföra ICDP. Tid hade tagits från lärarnas befintliga SFI-undervisning och många vikarier och externa tolkar hyrdes in för att täcka upp behoven. Speciella utmaningar vid genomförande var antalet språk i klassen. Det krävdes många tolkar eftersom det fanns upp till fem olika språk i klassen. Översättningen av samtalen tog tid och diskussionen kunde sällan få en fördjupning på grund av tidsbrist eftersom översättning tog tid. Att blanda olika språk och olika bakgrunder bidrog å andra sidan till ett rikt kulturellt utbyte där olika tankar och erfarenheter lyftes av deltagare.

Maktperspektiv var en utmaning och en oundviklig del av vägledningssituationen. Vägledarna behövde utveckla lärarrollen med stark betoning på det sociala livet, och de strävade efter en jämlik relation i mötet med gruppdeltagarna vilket var en stor utmaning. Vissa tankar och föreställningar krockade och det krävdes stor lyhördhet och respekt men även mod att våga diskutera känsliga saker.

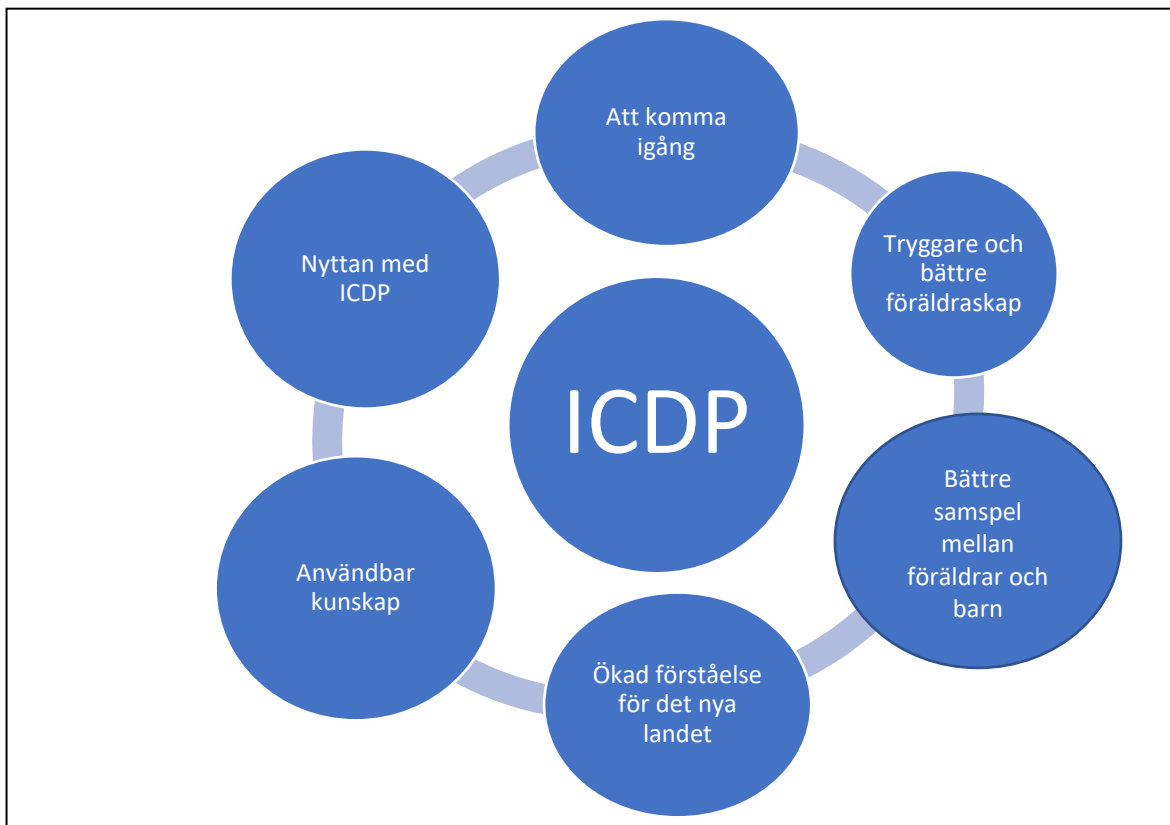
Våra observationer visar på vikten av att ha en person som koordinerar insatsen.

Att sakna en koordinator som strukturerar och bidrar till övergripande planering är en utmaning.

3.4. ICDP-programmets påverkan på lärare och elever

3.4.1. SFI-elevers upplevelse av ICDP

Figur 1: Deltagarna upplevelse av ICDP

Att komma igång

SFI-elever uttryckte stor tacksamhet för att ha deltagit i ICDP-programmet och önskade en fortsättning. I intervjuer framkom att eleverna var något reserverade och skeptiska till deltagande i ICDP i början, men att de kände sig trygga redan efter första eller andra träffen med ICDP och flera elever vågade dela med sig av sina erfarenheter. En deltagare gav uttryck för det positiva till att delta:

Varje torsdag när det är kursen, ser jag fram emot att komma till skolan. Det är bra att vi får träning i svenska. Tidigare var jag rädd att prata svenska men nu vågar jag prata svenska mer och mer. Sen träffar man också andra människor på ICDP och det är bra (Deltagare - SFI).

En annan deltagare betonade att utbildningen skiljde sig från ordinarie undervisning och upplägget var också annorlunda:

Hela miljön var jättebra. Det var mysigt, vi tände ljus och hade det mysigt. (Deltagare - ASTAR).

Tryggare och bättre föräldraskap

Under ICDP-programmet diskuterades samhällets funktion och myndigheters roll och flera elever lyfte rädsla för sociala myndigheter men även ökad trygghet i föräldraskap som de fått under ICDP. En deltagare som också var mamma berättade:

Nu känner vi oss mer tryggare. Vi hade andra uppfattningen om vissa som till exempel om att socialen tar barnen. Nu har vi lärt oss att det inte finns något sånt. Så vi känner oss väldigt trygga. Vi har börjat blivit kompisar och vänner med våra barn istället för att bara vara föräldrar. Vi känner oss mycket tryggare i barnuppfostran. Innan vågade vi inte säga nånting på grund av rädsla för socialen men nu kan vi prata med våra barn (Deltagare - SFI).

En annan deltagare uttryckte det trygga föräldraskapet så här:

Vi har fått ett "hopp". Och vi är trygga i föräldraskapet och jag känner mig som en bättre mamma till mina barn. Men jag kan också säga nej till mina barn och kan även be om ursäkt till mina barn. Och det gjorde att jag mår bättre. Jag är trygg i det och känner mig bättre (Deltagare - SFI).

Elever gick från att känna sig som experter på sitt föräldraskap till att börja ifrågasätta sin kompetens och vilja utvecklas ännu mer:

Innan jag började denna kurs, jag trodde att jag hade Phd i föräldraskap för att jag har 11 barn. Jag tänkte att jag var expert på barnuppfostran men när jag började kursen, jag tänkte att jag inte har den där kunskapen. Så jag skulle vilja att vi har mer tid för den här typen av kurs (Deltagare - SFI).

Eleverna beskrev att de fick nya tankar om det goda föräldraskapet och att lärarna gav dem goda exempel som de lätt kunde ta till sig:

Det finns ett jättekänsligt exempel som lärare gav oss till exempel, när man bygger ett hus, man bygger från grunden. Vi brukade bygga huset från taket och utsidan, men vi har nu lärt oss att man måste bygga huset från grunden annars kommer det att rasa för vi vet inte vad som finns där uppe. Så allt detta har vi fått med till oss. Att det är viktigt att bygga familjen från grunden. Då när man bygger från grunden då blir familjen, barnet, alla blir framgångsrika. Och det här är också saker som jag hade berätta för andra (Deltagare - SFI).

Bättre samspel mellan föräldrar och barn

SFI-elever upplevde att genom att delta i ICDP hade relationen med deras barn förbättrats. Genom deltagande i ICDP hade deltagarna lärt sig bemötandets betydelse för barnets utveckling. Att implementera det som deltagarna hade lärt sig från ICDP i deras dagliga liv med familjen, skapade en tryggare relation mellan dem och deras barn. De har fått en bättre förmåga att prata med och uppmärksamma sina barn och vissa beskrev att konflikter med barnen minskade under programmet gång.

Olikheter i uppfostran diskuterades under programmet och framför allt hur man kan arbeta med föräldra-barn relationen. En deltagare sa:

Det som var nyttan var från denna kurs är... vi har lärt oss om samhället, hur det är i det här samhället, hur man uppfostra barn. Vi har lärt oss att det som kanske är skillnad från hur vi uppfostrar våra barn från våra hemlandet, man ska bygga deras självförtroende genom att bemöta dem på ett bra sätt. Jag har lärt mig mycket och jag har blivit inspirerad jättemycket. Jag kan bara säga positiva saker om denna kurs (Deltagare - SFI).

Ökad förståelse för det nya landet Sverige

Vissa SFI-deltagare betonade att informationen de fick var användbar i vardagslivet. Genom hemuppgifterna hade SFI-deltagarna lärt sig att vara uppmärksamma och lyhörda för barnens behov samt bekräfta barnen vilket under tiden visade sig skapa trygghet och öppenhet mellan dem och deras barn. Deltagarna påpekade att vara förälder är inget nytt för dem, dock att vara föräldrar i det nya hemlandet var svårt eftersom de saknade kunskap om ”hur” och ”varför”.

Med ICDP hade de fått förståelse för hur föräldraskapet ser ut i det nya landet vilket gjorde att de bättre kunde förstå sina barn och kunde bemöta barnen på ett bättre sätt. Den ökade förståelsen hjälpte dem att ”bygga en bro mellan hemlandet och det nya landet”. Detta hjälpte dem att hitta styrka, trygghet och glädje i att vara föräldrar i det nya hemlandet. En deltagande mamma beskrev:

Att föda är lätt, att uppfostra är svårt, att uppfostra även i ett annat land är ännu svårare. Speciellt när man är ensam utan sin familj (Deltagare - SFI).

Användbar kunskap

En annan sak som belystes i intervjuerna var att deltagarna inte bara hade lärt sig om goda samtal och relationer mellan barnen och föräldrar utan även om samspelet med andra människor. Några av deltagarna angav att de har delat kunskapen från ICDP med vänner och grannar samt försökt uppmuntra andra att göra så som de lärt sig av ICDP. De berättade även att familjens dynamik hade blivit bättre, att alla i familjen är med och hjälpte till i hemmet, visade respekt och bekräftade varandra i det dagliga livet i det nya landet.

Den här kunskapen kan man använda till allt, man kan använda det till vem som helst i samhälle. Man kan använda det till andra vuxna ...” (Deltagare- SFI)

En annan deltagare att kunskapen var applicerbar inom flera områden:

Vi har lärt oss mycket. Men det var inte bara för barnen, det är hur vi kan bemöta oss, så som par, när man möter sin granne eller vän (Deltagare - SFI).

Eleverna betonade att uppfostran är krävande och det behövs ett samarbete mellan paren. Men det blir lätt i det nya landet att endast en förälder tar ansvaret. Därför har ICDP bidragit till att inkludera andra medlemmar i familjen men att dela ansvaret med sin partner.

Att uppfostra barnen är svårt. Så det måste vara samarbete mellan pappa och mamma. Man kan inte göra allting själv när det gäller barn uppfostran. Självklart efter att jag har gått ICDP, har jag varit bättre i hur jag och min man delar ansvaret med barnen. Det finns så mycket kunskap i ICDP så vi har tagit med oss dessa (Deltagare - SFI).

Att det var lätt att ta till sig kunskap och börja tillämpa det lyftes av en elev:

Det var mycket positivt med kursen. Föräldrar delade erfarenheter med varandra och lärde sig av varandra. Det som jag har lärt mig från lärarna, tog jag med mig hem och använde det (Deltagare - ASTAR).

Nyttan med ICDP

Deltagarna var väldigt positiva till att fortsätta med ICDP. De berättade att ICDP gav dem ett forum för nya möten, dela erfarenheter, kunna uttrycka sig och att våga fråga. En av eleverna uttryckte det så här:

Det som jag skulle vilja att man gjorde är att fortsätta med denna kurs. Även om jag förstår att vi inte kommer att fortsätta utan andra kommer att ges en chans. Men det behövs också andra som inte går SFI får möjlighet (Deltagare - SFI).

Deltagarna upplevde att ICDP gav praktiska erfarenheter av svenska språket. Filmerna och rollspelen som användes under träffarna hjälpte dem att bättre förstå de olika teman på ICDP. Genom gruppdiskussioner fick de möjligheten att träna och utveckla svenska språket. Vidare gavs deltagarna möjlighet att interagera med andra deltagare och lärare i större utsträckning än i SFI-undervisningen. Eleverna hade kulturellt utbyte med varandra och lärde av varandra:

ICDP har varit bra för att vi fick träffa andra från andra länder, träna på att prata på svenska för att vi är från olika länder (Deltagare- ASTAR).

ICDP gav dem ett forum för medmänsklig interaktion och erfarenhetsutbyte. Deltagarna ansåg att tiden var för kort och önskade längre tid för ICDP, detta för att bättre kunna sätta sig in i de olika teman som tas upp under ICDP projektet.

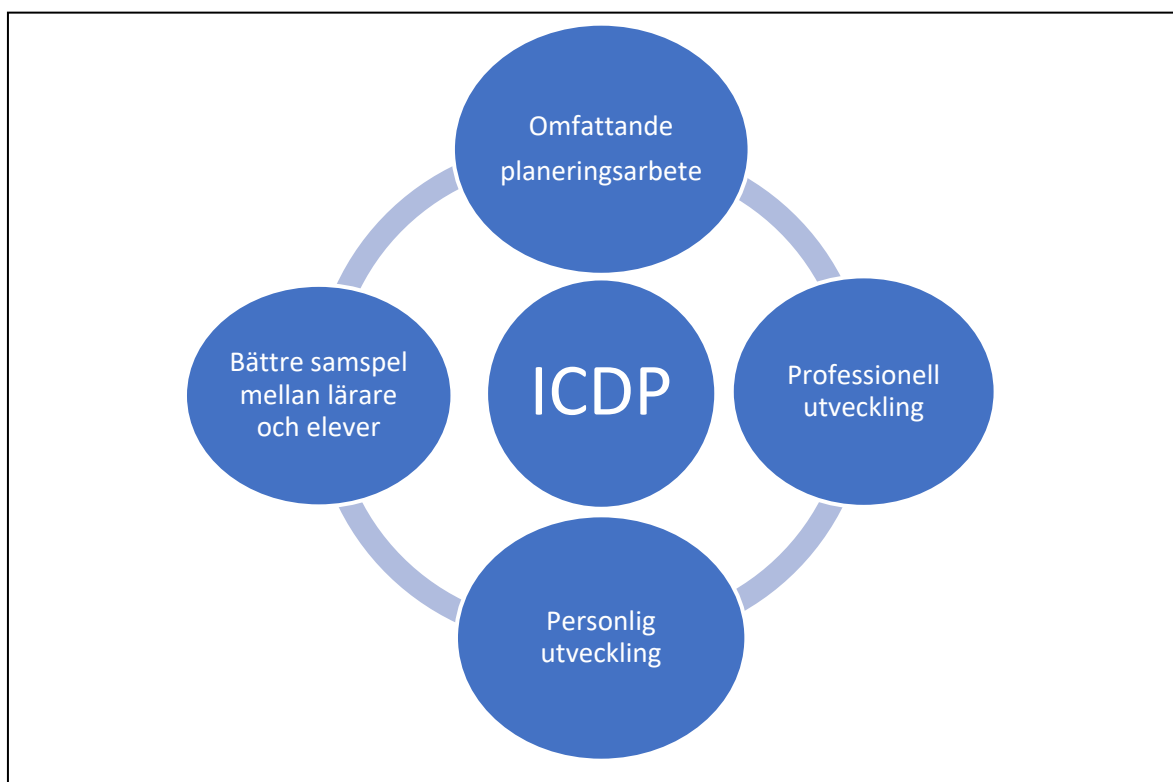
Deltagarna var väldigt positiva till ICDP men hade också tankar på hur programmet skulle kunna utvecklas:

Det var lärorik, men det skulle ha varit bättre om vi hade fått något besök från vissa området i kommunen. Till exempel när vi hade pratat om socialen så det har varit bra om socialen hade varit här. Att någon representant från socialen har varit här och berätta mera om socialen.

Samman sak att sjuksköterskan från sjukhuset hade varit här. En annan från skolan. Det skulle ha varit bra att ICDP är för alla, för de som inte har gått kursen men även för oss som har gått kursen. En möjlighet att fördjupa oss i ICDP (Deltagare- SFI).

Deltagarna rekommenderade starkt att ICDP skall ingå som en del av SFI, dock som en egen schemalagd aktivitet.

3.4.2. Lärarnas upplevelser av ICDP

Figur 2: Lärarnas upplevelse av

Omfattande planeringsarbete

Vägledarna beskrev att ICDP-utbildningen som de fick gav en bra grund och under vägledarutbildningen var det väldigt bra kollegialt samarbete i gruppen. Dock krävdes det mycket förarbete och planering för att genomföra träffarna.

Lärarna beskrev att ICDP-vägledningstillfällena gav värdefulla insikter och möjlighet att använda nya verktyg. Ett exempel som nämndes var tankekartan som eleverna hade gjort om

könsnormer som gav viktiga kunskaper om deras förmågor att använda ett tankeverktyg med hjälp av sina språkliga resurser.

Lärarna underströk hur viktigt det var att skapa trygghet och tydlighet i klassen och ett öppet klimat där alla kunde få uttrycka vad de önskar.

Lärarna upplevde att ICDP-utbildningen var bra och de lärde sig många nya kunskaper. Efter utbildningen skulle lärare planera för sina lektioner parvis. En lärare sa så här:

Jag hade lite svårt att förstå meningen med att vi skulle sitta och göra fyra helt olika planeringar som lärare. Man tar man väldigt mycket från kollegorna. Det är väldigt sällan som man planerar från scratch sitter och tänker. Det hade kanske varit lite lättare om vi hade fått lite förutsättningar, så här kan man göra OK, några idéer och exempel ja (Lärare - SFI).

Flera lärare kände sig lite spända inför det första tillfället och en lärare berättade:

Första mötet och första tillfället är någonting som jag aldrig i hela mitt liv gjort tidigare. Det var skrämmande. Jag var så nervös. Sen var det bara att luta sig mot word dokumentet med de olika punkterna och luta sig mot powerpointen (Lärare - SFI).

Tryggheten infann sig och samma lärare berättade vidare: *Jag är en lärare som gillar att berätta så att ni har välkommen in i berättande. Då är jag in i min bubbla (Lärare - SFI).*

En annan lärare hade också vissa farhågor gällande att prata om känsliga saker innan utbildningen men upplevde att vara två ledare gav trygghet:

Det var väldigt skönt att vi var två stycken som genomförde de här åtta tillfällena med klassen för det gav en trygghet att jag kände jag behöver inte stå själv där om det skulle hända någonting (Lärare - ASTAR).

Att arbeta med många tolkar krävde också planering och organisering. Trots att många personer deltog i ICDP med många deltagare och tolkar i rummet så fanns det ett kreativt flöde:

Jag tycker att det är bra. Vi får fram bra saker och det funkar här. Funkar så otroligt bra med tolkarna. Vår projektledare i det här då har lyckats otroligt bra med alla tolkar allting. Det här funkar klockrent (Lärare - SFI).

Professionell utveckling

Det var en pedagogisk utmaning att förklara ICDP och illustrera flera svåra ord och ICDP ställde lärarnas pedagogiska förmåga på prov. Som en av lärarna förklarade:

Till exempel själva ICDP och förklara det. Det finns så många ord som är så svåra att de inte kommer att förstå. Vi har försökt att skriva lätta texter, använda kroppen för att de ska förstår. Vi måste berätta på något annat sätt (Lärare - SFI).

Den nya lärarrollen där lektioner kombinerades med samtal om livsfrågor i klassen krävde en ökad omsorgskompetens och en utvidgning av den vanliga lärarrollen. Det var av vikt att kunna hantera kulturmöten på ett empatiskt och samtidigt professionellt sätt. Maktperspektiv var en utmaning i mötena mellan lärare och elever och beskrevs som en oundviklig del av vägledningssituationen. Vägledaren ville komma ifrån lärarrollen och strävade efter en jämlik relation med gruppdeltagarna vilket inte var möjligt eftersom ojämlikheten låg inbäddad i deras olika roller och positioner.

Vägledarna beskrev att de hade fått ett nytt djup i sin läraridentitet och i sina pedagogiska färdigheter. Efter att ha lett lektioner med ICDP beskrev lärare att det krävdes förmåga att gå utanför lärarrollen, att kunna hantera kulturmöten och olikheter på ett empatiskt och professionellt sätt. Detta inbegrep en professionell utveckling och en ny lärarroll där den social dimensionen var viktig.

En lärare beskrev vikten av att dela med sig av kunskap och hur utbildningen kunde komma till nytta:

Jag var verkligen intresserad av att dela eleverna med den kunskap och erfarenhet jag fick från ICDP. Jag gillade det och var glad att eleverna inte bara lärde sig det svenska språket utan också för att de får lära sig något som kan gynna deras liv och deras barns liv (Lärare - SFI).

Personlig utveckling

Det var också givande att lära känna kollegor på ett annat sätt än tidigare, och få en ökad självkänedom. Vägledarna beskrev att övningar som gjordes under ICDP-utbildningen kunde framkalla undanstoppade minnen även hos lärarna vilket kunde vara emotionellt krävande. Dock gav utbildningen och övningarna en god förståelse för deltagarnas erfarenheter. En vägledare beskrev att läsa om trauma i kurslitteraturer väckte upp mycket, men att det även var hjälpsamt att tänka igenom händelser som inträffat. Att ha gjort övningar var en bra förberedelse för att orka och kunna hantera deltagarnas berättelser och erfarenheter som ibland kunde vara emotionellt krävande. ICDP-programmet påverkade även lärarna själva och de blev berörda av elevernas berättelser:

Jo, men för mig har det varit väldigt positivt. Jag har blivit väldigt rörd också. Vi har haft tillfällen när vi har pratat mycket om till exempel en viktig person från deras barndom och men även också hur de har berättat om sina barn och hur många barnen betyder för dem, hur mycket de älskar sina barn (Lärare - SFI).

De beskrev ökad arbetsglädje i och med ICDP och att de lärde känna eleverna på ett nytt mer personligt sätt. Vägledarna beskrev att flera elever kunde bearbeta tidigare händelser som hanterades i klassen och de som vägledarna blev stärkta i att våga vara i de svåra samtalen. Vägledarna fick inte bara nya verktyg och ny roll utan även en personlig utveckling eftersom flera av teman berörde dem på djupet.

Bättre samspel mellan lärare och elever

Vägledarna beskrev att de upplevde ett samarbete mellan sig och elever som de inte tidigare hade upplevt i en vanlig undervisningssituation. ICDP ledde till en mer sammansvetsad klass och de upplevde en ökad förmåga att kommunicera med eleverna om djupa personliga aspekter. Utbildningen ökade samhörigheten i klassen och mellan elever och vägledare. Frågor om empowerment och likvärdighet i samhället i stort var aktuella i undervisningen, så även samtal, erfarenhetsutbyte och emotionell bearbetning av svåra erfarenheter. Under ICDP-programmet fick lärarna se andra sidor av sina elever:

Att man har sett dem som andra individer, inte bara med mina SFI-elever, utan det har blivit den andra människan, alltså människan bakom eleven. Jag menar och det har varit väldigt fint och så de här stunderna som vi har fått tillsammans (Lärare - SFI).

Flera vägledare delade med sig av sina personliga berättelser. En vägledare hade berättat något om sin familjesituation: *“Jag har delat det svåra med de här deltagarna här och vi har varit lite mer jämbördiga. Jag har inte varit så hierarkisk som ledare utan mer som en kompis” (Lärare - SFI).*

Utbildningen påverkade eleverna och flera förändringar inträffade. En lärare beskrev hur deltagarna tillämpade programinnehållet:

Deltagarna har begripit det här med samspel och empati och så har de förstått liksom ICDP. De vet att man måste lägga ifrån sig mobilen när barnen kommer för att de måste vara närvarande, att man måste liksom vara följsamma och liksom prata. Att, jag kan inte bara vara en auktoritär förälder, jag måste vara vän med mitt barn också (Lärare - SFI).

Vägledarna försökte koppla elevernas erfarenheter till teorier inom ramen för ICDP för att på det sättet belysa teorin med praktiska exempel och integrera teori och praktik. De gav personlig respons till deltagarna men behövde även företräda samhället t. ex. när det gällde socialtjänstens roll och agerande och ge korrekt information om samhällets stödinsatser.

4. SAMMANFATTANDE DISKUSSION OCH REKOMMENDATIONER

Denna forskningsrapport beskriver resultaten från ett projekt vars syfte var att undersöka genomförbarheten och utfallet av ett integrerat föräldraskapsstöd International Child Development Program (ICDP) i SFI-undervisning. Projektet genomfördes från januari 2022 till december 2023. Eftersom forskarna var delaktiga i hela processen, från planering till genomförande och utvärdering, möjliggjorde det förändring och anpassning under projektets gång.

Föräldraskapsstödet genomfördes på SFI-verksamheter inom vuxenutbildningen som bedrevs på Komvux och ASTAR. Inom vuxenutbildningen användes tre till fem tolkar för att möjliggöra genomförande av träffarna på deltagarnas modersmål. I gruppen vid ASTAR genomfördes träffarna på svenska.

Resultatet visade att den sociala inkluderingen förbättrades efter ICDP-kursen. Deltagarna upplevde sig vara accepterade av människor runt omkring dem såsom grannar, familj och vänner. Tilliten till föräldraskapet ökade och de kvalitativa fokusgruppsdiskussionerna visade att deltagarna blev tryggare i sitt föräldraskap. Föräldrarna upplevde att det blev bättre samspel mellan dem och deras barn och samt en förbättrad familjedynamik. Tidigare studier visa att genom att öka föräldrarnas förmåga till reflektion om samspelet mellan föräldrar-barn kan den öka deras tillit och tillfredsställelse med föräldraskapet (Kristen et al., 2023; Osman et al., 2019). Dock kunde vi inte se i den här studien att föräldrarnas tillfredsställelse hade ökat efter kursen. Vår hypotes är att när föräldrarna blev medvetna om brister i sitt föräldraskap, insåg de att det en förändring behövde ske. De önskade en fortsättning i ICDP som schemalagd aktivitet i SFI för sig själva och för alla nyanlända till Sverige för att kunna upprätthålla kunskapen och reflektionerna. Föräldrarna var också nöjda med hur familjen kommunicerade och spenderade tid tillsammans.

När det gäller implementeringen av ICDP på SFI, visade det sig att genomförande i ordinarie klass kan vara en utmanande eftersom elever kan ha flera olika språk vilket kräver flera tolkar. Även om eleverna själva inte upplevde det som ett problem, tyckte vägledarna att den röda tråden och de djupa diskussionerna kunde gå förlorade. När SFI-verksamheten skulle

genomföra ICDP-programmet för andra gången (efter följeforskarna samlade före- och eftermätningen) provade de att genomföra programmet på varje språk för sig och detta provades med tre olika språk. En annan anledning till anpassningen var också de ekonomiska förutsättningar, SFI-verksamheten hade inte ekonomi till att anlita tolkar. Därför blev det så att studiehandledare med annat språk än svenska gick in som tolk eller som vägledare.

Intervjuer med vägledarna visade att stödet från chefer har varit en förutsättning för att kunna genomföra implementering av ICDP på SFI-verksamheten, exempelvis genom att ordna vikarier för att möjliggöra deltagande i utbildning eller litteraturinläsning. En annan viktig faktor som har underlättat för vägledarnas planering och implementering av ICDP har varit att det fanns en projektkoordinator som planerade bland annat alla praktiska aspekter runt utbildning till vägledare, t ex. att fixa schema så det inte krockar med alla andra aktiviteter på SFI, boka tolkar och se till att forskningen kunde genomföras smidigt. Trots att ASTAR var involverad i planering och hade stöd från projektkoordinator, visade det sig att genomförandet inte lyckades lika väl som på vuxenutbildningens SFI. En anledning till detta var att endast två SFI-lärare fick ICDP-utbildningen, vilket innebar att verksamheten inte var redo att implementera i flera klasser. En annan orsak var även bristen på stöd till vägledarna.

Genomförande av föräldrakursen (ICDP) innebar också personlig och professionell utveckling för SFI-lärare och studiehandledare. Det resulterade i en ökad förståelse hos SFI-lärarna samt ett förbättrat samspel och bättre relationer mellan lärare och elever.

Sammanfattningsvis visar resultaten att erbjudande av föräldrastödskurser genom SFI-verksamheten är av betydelse för att underlätta integrationen och förebygga problem innan de utvecklas inom familjen. Genom att erbjuda föräldrastödskurser på SFI kan föräldrar nås i ett tidigt skede och därigenom kan man förhindra att svårigheter uppstår, särskilt inom de mest utsatta grupper i samhället. Det innebär också att nyanlända grupper kan dra nytta av föräldraskapsstöd som universellt stöd i linje med målen för den nationella föräldraskapsstödsstrategin (Socialdepartementet, 2018).

4.1. Rekommendationer

- Utifrån studiens resultat konstateras att SFI-verksamheten är en arena där föräldraskapsstöd kan implementeras för nyanlända grupper.
- För att lyckas med detta är det av stor vikt att chefer inom vuxenutbildningen och på kommunal nivå ser värdet av att införa föräldraskapsstöd inom verksamheter som SFI.
- Resultatet visade att projektkoordinatören är en nyckelperson som underlättar för lärarna vid planering och genomförande av kursen inom deras hektiska scheman. Detta understryker vikten att ha en projektkoordinator som har ingående kunskap om och förståelse för verksamheten och kan stödja vägledarna.
- Det är viktigt att det finns ett strategiskt beslut samt en budget för att säkerställa hållbarheten av föräldraskapsstöd på SFI. För närvarande söker rektorer och projektkoordinatören finansiering för att kunna fortsätta implementeringen.
- För att säkerställa fortsatt hållbarhet krävs även utbildare för ICDP-programmet på kommunal nivå och fortsatt handledning och stöd till vägledarna.
- Slutligen är det viktigt att utvärdering och kontinuerlig forskning integreras som en del av genomförandet av föräldraskapsstöd på SFI-verksamheten.

Referenser

- Babatunde-Sowole, O. O., DiGiacomo, M., Power, T., Davidson, P. M., & Jackson, D. (2020). Resilience of African migrant women: Implications for mental health practice. *International Journal of Mental Health Nursing*, 29(1), 92-101. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/inm.12663>
- Baghdasaryan, Z., Lampa, E., & Osman, F. (2021). ‘Let us understand each other and work together in the child’s best interest’ – Exploring the narratives of newly arrived refugee parents in Sweden. *International Journal of Intercultural Relations*, 81, 226-235. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2021.02.004>
- Barnombudsmannen. (2020). *Barnkonventionen*. Retrieved 15 september from <https://www.barnombudsmannen.se/barnkonventionen/>
- Berggren, L., Lindberg, L., Glatz, T., & Skoog, T. (2021). A First Examination of the Role of the International Child Development Programme in School Achievement. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 65(3), 359-372.
- Bhugra, D. (2004). Migration and mental health. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 109(4), 243-258. <https://doi.org/10.1046/j.0001-690X.2003.00246.x>
- Bowie, B. H., Wojnar, D., & Isaak, A. (2017). Somali Families’ Experiences of Parenting in the United States. *Western journal of nursing research*, 39(2), 273-289.
- Chen, W., Hall, B. J., Ling, L., & Renzaho, A. M. (2017). Pre-migration and post-migration factors associated with mental health in humanitarian migrants in Australia and the moderation effect of post-migration stressors: findings from the first wave data of the BNLA cohort study. *Lancet Psychiatry*, 4(3), 218-229. [https://doi.org/10.1016/s2215-0366\(17\)30032-9](https://doi.org/10.1016/s2215-0366(17)30032-9)
- Chen, W., Ling, L., & Renzaho, A. M. (2017). Building a new life in Australia: an analysis of the first wave of the longitudinal study of humanitarian migrants in Australia to assess the association between social integration and self-rated health. *BMJ Open*, 7(3), e014313. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2016-014313>
- Costigan, C. L., & Koryzma, C. M. (2011). Acculturation and adjustment among immigrant Chinese parents: mediating role of parenting efficacy. *Journal of Counseling Psychology*, 58(2), 183.
- Degni, F., Pöntinen, S., & Mölsä, M. (2006). Somali Parents' Experiences of Bringing up Children in Finland: Exploring Social-Cultural Change within Migrant Households. *Forum Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research on Social Work Practice*, 7(3). <https://doi.org/Art. 8>, <http://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:0114-fqs060388>
- Elo, S., & Kyngas, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing*, 62(1), 107-115. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x>
- Hundeide, K., & Armstrong, N. (2011). ICDP approach to awareness-raising about children's rights and preventing violence, child abuse, and neglect. *Child Abuse & Neglect*, 35(12), 1053-1062.
- Hämberg, E. (2020). *Gruppbaserat föräldraskapsstöd – kartläggning av Bildningssektorns verksamhet*.
- Khaleque, A., & Rohner, R. P. (2012). Pancultural associations between perceived parental acceptance and psychological adjustment of children and adults: A meta-analytic review of worldwide research. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 43(5), 784-800.
- Kristen, A., Moretti, M. M., & Osman, F. (2023). “It opened a new door for me”: A qualitative study of forcibly displaced parents’ experiences of an attachment-based parenting program. *Clin Child Psychol Psychiatry*. <https://doi.org/10.1177/13591045231202875>

- Liamputtong, P., Rice, Z. S., & Suwankhong, D. (2022). Social Capital and Social Inclusion. In *Handbook of Social Inclusion: Research and Practices in Health and Social Sciences* (pp. 43-57). Springer.
- MFoF. (2023). *Nationellt hälsoprogram för barn och unga ska ge bättre och mer jämlik hälsa* <https://mfof.se/nyhetsarkiv/nyheter/2023-08-14-nationellt-halsoprogram-for-barn-och-unga-ska-ge-battre-och-mer-jamlik-halsa.html>
- Nilsson, J. E., Barazanji, D. M., Heintzelman, A., Siddiqi, M., & Shilla, Y. (2012). Somali Women's Reflections on the Adjustment of Their Children in the United States. *Journal of Multicultural Counseling and Development, 40*(4), 240-252. <https://doi.org/10.1002/j.2161-1912.2012.00021.x>
- Osman, F., Flacking, R., Klingberg Allvin, M., & Schön, U.-K. (2019). Qualitative study showed that a culturally tailored parenting programme improved the confidence and skills of Somali immigrants. *Acta Paediatrica, 108*(8), 1482-1490. <https://doi.org/10.1111/apa.14788>
- Osman, F., Klingberg-Allvin, M., Flacking, R., & Schön, U.-K. (2016). Parenthood in transition – Somali-born parents' experiences of and needs for parenting support programmes [journal article]. *Bmc International Health and Human Rights, 16*(7), 1-11. <https://doi.org/10.1186/s12914-016-0082-2>
- Pérez-Aronsson, A., Warner, G., Sarkadi, A., & Osman, F. (2019). "I'm a Mother Who Always Tries to Give My Children Hope"—Refugee Women's Experiences of Their Children's Mental Health [Original Research]. *Frontiers in Psychiatry, 10*(789). <https://doi.org/10.3389/fpsy.2019.00789>
- Regeringskansliet. (2018). *En nationell strategi för ett stärkt föräldraskapsstöd*. (S2018.013). Stockholm Retrieved from [https://www.mfof.se/download/18.1af131d916e45020f6b3a437/1574348799172/En%20nationell%20strategi%20f%C3%B6r%20ett%20st%C3%A4rkt%20f%C3%B6r%20A4ldraskapsst%C3%B6d%20WEBB%20\(1\).pdf](https://www.mfof.se/download/18.1af131d916e45020f6b3a437/1574348799172/En%20nationell%20strategi%20f%C3%B6r%20ett%20st%C3%A4rkt%20f%C3%B6r%20A4ldraskapsst%C3%B6d%20WEBB%20(1).pdf)
- Renzaho, A. M. N., Green, J., Mellor, D., & Swinburn, B. (2011). Parenting, family functioning and lifestyle in a new culture: the case of African migrants in Melbourne, Victoria, Australia. *Child & Family Social Work, 16*(2), 228-240. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2206.2010.00736.x>
- Sherr, L., Skar, A., Clucas, C., von Tetzchner, S., & Hundeide, K. (2011). Evaluation of the Parental guidance programme based on the International Child Development Programme. *Report to the Ministry of Children, Equality, and Social Inclusion (Norway)*.
- Skar, A.-M. S., von Tetzchner, S., Clucas, C., & Sherr, L. (2015). The long-term effectiveness of the International Child Development Programme (ICDP) implemented as a community-wide parenting programme. *European Journal of Developmental Psychology, 12*(1), 54-68. <https://doi.org/10.1080/17405629.2014.950219>
- Socialdepartementet. (2023). *Uppdrag att betala ut och följa upp statsbidrag för förstärkta föräldraskapsstödjande insatser*. Regeringskansliet
- Socialdepartementet. (2018). *En nationell strategi för ett stärkt föräldraskap*. (S2018.013). Stockholm: Regeringskansliet
- Socialstyrelsen. (2010). *Social Rapport*.
- Stewart-Brown, S. (2008). Improving parenting: the why and the how. *Archives of Disease in Childhood, 93*(2), 102-104. <https://doi.org/10.1136/adc.2006.113522>
- Stewart-Brown, S., & Schrader-McMillan, A. (2011). Parenting for mental health: what does the evidence say we need to do? Report of Workpackage 2 of the DataPrev project. *Health Promotion International, 26*, I10-I28. <https://doi.org/10.1093/heapro/dar056>

